

REPERE ALE PORTRETULUI DE CREAȚIE A PROFESORULUI ION RADU

ASPECTS OF CREATION PORTRAIT OF A TEACHER ION RADU

IGOR DERMENJI²²,

doctorand,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0002-5326-5411>

CZU [780.8:780.647.2]:781.68

780.8:780.647.2.071.4(478)

DOI <https://doi.org/10.55383/ca.10>

Articolul ilustrează momentele biografice din viața și activitatea lui Ion Radu, profesor de acordeon, Catedra Instrumente populare la Colegiul de Muzică și Pedagogie din orașul Bălți. Autorul prezintă contribuția substanțială a protagonistului în formarea și dezvoltarea măiestriei interpretative la elevii clasei de acordeon la colegiu și, de asemenea, ascensiunea în activitatea profesională și realizările în ce privește completarea repertoriului pentru acordeon, prin numeroase transcripții pentru acest instrument, din literatura muzicală universală, cât și din muzica populară. Concomitent, Ion Radu promovează și folclorul românesc, colectând melodii din Bugeacul dunărean, prezentate în culegerea „Chiti, Miti”.

Cuvinte-cheie: *Ion Radu, acordeon, Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți, transcripție pentru acordeon, repertoriu pentru acordeon, parcurs profesional, folclor muzical*

The article illustrates some biographical moments from the life and activity of Ion Radu, an accordionist and teacher at the Department of Folk Instruments at the College of Music and Pedagogy from Bălți. The author presents his contribution to the training and development of the interpretive mastery of the students in the accordion class at the college, and also the rise of the professional activity and his major contribution to the enrichment of the accordion repertoire through numerous transcriptions for this instrument. At the same time, Ion Radu also promotes the folklore traditions, collecting about 150 folk songs from the Danube Bugeac, most of them being presented in the collection of folkloric works „Chiti, Miti”, thus demonstrating the continuity and viability of the local musical folklore.

---

²² E-mail: dermenjica33@gmail.com

Keywords: *Ion Radu, accordion, interpretive mastery, College of Music and Pedagogy from Bălți, transcriptions for accordion, repertoire for accordion, professional background, musical folklore*

Introducere

Sistemul de instruire și arta de interpretare la acordeon în Republica Moldova a fost înființat și a luat amploare în a doua jumătate a secolului trecut, în contextul dezvoltării școlilor interpretative pe plan mondial și, în special, a școlii ex-sovietice, care s-a remarcat prin pedagogi și interpreți de valoare. În Republica Moldova există o școală de acordeon de o înaltă ținută artistică în sfera căreia activează astăzi mulți specialiști-interpreți, pedagogi, dirijori/artiști ai ansamblurilor și orchestrelor de muzică populară, maeștri de concert. În cultura noastră muzicală acordeonul este considerat unul dintre puținele instrumente tinere care a fost adaptat rapid în muzica folclorică atât în calitate de instrument solistic, cât și de acompaniament, în orchestrele de muzică populară, precum și în diferite ansambluri instrumentale sau vocal-instrumentale.

Clasa de acordeon în zona de nord a republicii, orașul Bălți, își are începuturile în anii '50 ai secolului trecut. În aceeași perioadă exista un mare interes pentru acest instrument, astfel, în instituțiile de învățământ de specialitate (de nivel superior – Universitatea de Stat *Alecu Russo*, catedra Arte și Educație Artistică, 1958; nivel mediu – Colegiul de Muzică și Pedagogie, 1969) și în școlile de muzică (*Școala de Arte Ciprian Porumbescu*, 1945; *Școala de Muzică George Enescu*, 1957) sunt deschise clase de acordeon. Acest proces a contribuit la schimbarea viziunilor pedagogice și interpretative în ce privește metodele de predare a acordeonului și în formarea unui repertoriu didactic corespunzător nivelurilor de instruire muzicală. Printre primii profesori ai clasei de acordeon în școlile de muzică pentru copii (*Școala de Arte Ciprian Porumbescu* și *Școala de Muzică George Enescu*, 1957) au fost: Bologan Ionel, Radu Alexandru, Liverant David, Grigoreanu Vladimir etc.

O însemnătate deosebită în fondarea și formarea clasei de acordeon la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți a avut-o Ion Radu – pedagog, interpret, specialist de înaltă valoare, activitatea căruia în incinta acestei instituții a durat peste patru decenii. Pasiunea pentru instrument, vocația didactică, dragostea de frumoasele tradiții ale folclorului muzical sunt elemente esențiale ce caracterizează personalitatea sa artistică.

Date biografice

Informație destul de detaliată despre Ion Radu ne-a oferit Ecaterina Dermenji, în articolul său despre această personalitate: „Născut la 5 aprilie, în 1941, în satul Frecăței, r-nul Reni (regiunea Odesa, Ucraina), Ion Radu și-a petrecut copilăria și adolescența în mediul unor frumoase tradiții din localitate” [1 p. 155]. Dragostea de muzică a moștenit-o din familie: tatăl – Ion Radu (n. 1904), era cunoscut în regiune ca un vestit lăutar-clarinetist, iar mama – Tudorița Radu (n. 1912), cânta cu vocea și avea în repertoriul său un număr mare de cântece folclorice auzite de la părinți și bunei. În anul 1954, I. Radu a absolvit școala de șapte clase din satul natal, studiind de sine stătător instrumentele: fluierul, armonica și baiantul, pentru ca ulterior să fie admis la școala de muzică din orașelul Cetatea Albă, regiunea Odesa, Ucraina, clasa de baiant a profesorului V.A. Belețchi. Începând cu anul 1959, este înmatriculat la Colegiul de Muzică din Slobozia, Tiraspol (clasa profesorului O. Munteanu).

După doi ani de studii a fost mobilizat în armata sovietică unde a activat ca maestru de concert (la baiant) al Ansamblului de cântece și dansuri la Casa marinarilor din orașul Gvardeiskoe, Crimeea. Faima acestui colectiv, condus de Taisia Cuznețova (dans) și Nina Zagluginskaia (vocal), se datora profesionalismului și talentului fiecărui membru și, în special, repertoriului deosebit ce includea în

programul de concert cântece de popularitate din acele timpuri: *Старый клён, Русская красавица, На побывку едет молодой моряк, Ой, цветёт калина, Моя родина, Песня о летчике* etc.; dansuri ca: *Матросский танец, Цыганочка, Метелица, Омская полечка*, etc.; precum și piese solistice: *Саратовские переборы, В лесу прифронтовом, Жаворонок*, toate fiind acompaniate sau interpretate la baian de I. Radu. Anume experiența sa concertistică cu acest colectiv prin localitățile Gvardeiskoe, Ialta, Simferopol, Gurzuf, Alușta, Alexandrovka etc. i-a trezit interesul și motivația de a-și continua studiile muzicale. Astfel, după demobilizare, I. Radu finisează studiile la Colegiul de Muzică din Slobozia, fiind totodată angajat în câmpul muncii la Ministerul Culturii. Mai târziu (1974-1979), Ion Radu absolvește Institutul de Arte *Gavriil Musicescu* la Facultatea Interpretare instrumentală (specialitatea baian și dirijor de orchestră de muzică populară), clasa profesorului V. Șarov.

Activitatea pedagogică și de cercetare

Ion Radu și-a început traseul didactic în satul natal (1957-1959), fiind angajat ca profesor de muzică la școala generală și concomitent activând ca conducător de cerc și acompaniator la Casa de cultură din satul Frecăței. După absolvirea Colegiului de Muzică din municipiul Slobozia, I. Radu este repartizat la școala de muzică din or. Ungheni în calitate de profesor de baian-acordeon (1966-1970), iar mai apoi a predat acordeonul timp de un an la Facultatea de Pedagogie (catedra clasele primare și muzică) din incinta Universității de Stat A. Russo din or. Bălți. „Dragostea de copii, cărora trebuie să le transmit cunoștințe și să-i ajut să se formeze ca muzicieni, interpreți, personalități; exigența, perseverența, dorința de a fi în pas cu timpul, cu evoluția științei și a artei muzicale interpretative – mi-au creat un îmbold de a păși spre un alt nivel în activitatea mea pedagogică, fiind angajat din 1971 în calitate de profesor de acordeon și baian la Colegiul Republican de Muzică și Pedagogie din or. Bălți, Catedra Instrumente populare”²³ – menționează Ion Radu. Din start, aici la colegiu, a fost inclus și în Ansamblul de baianiști în componența căruia erau șase profesori (V. Gorzin – baian I, V. Sușco – baian II, V. Jitnicov – baian-alt, G. Cebotariov – baian-tenor, I. Radu – baian bas și P. Balan – baian C-bas), care într-un timp foarte scurt și-a format un repertoriu divers: J.S. Bach *Preludiu b-moll*; D. Rossini *Uvertura operei Bărbierul din Sevilla*; F. Liszt *Rapsodia Nr. 2*; P. Balan *Sfredelușul*; V. Zagumionov *Характерный танец*; A. Șalaev *Moldoveneasca, Hora de concert* ș.a., desfășurând o activitate concertistică în școlile de muzică din nordul țării și în sălile de concerte din toată republica. Astfel, activitatea maestrului a fost bazată din start pe un repertoriu academic și folcloric, acest fapt constituind o trăsătură importantă a claselor de acordeon din republică: „În sistemul de învățământ muzical din Republica Moldova acordeonul se studiază la toate nivelele (începător/școlar, mediu, superior) ca instrument popular, dar cu un program bi-direcțional: muzică academică și folclor – spre deosebire de alte instrumente” [2 p. 154].

Aceste etape au o semnificație importantă în formarea sa ca profesor, deoarece au favorizat acea ascensiune profesională edificată prin devotament și profesionalism. Cunoașterea perfectă a instrumentului (acordeonul), a posibilităților tehnico-interpretative, selectarea materialului didactic de la simplu spre complex, îndrumarea lucrului independent ș.a., sunt pilonii neclintiți care l-au ajutat pe profesorul I. Radu să transmită cunoștințe elevilor la un nivel înalt. „Însușirea unei piese noi o realizez doar cu participarea activă a elevului. Analiza lucrării o efectuăm împreună prin sugestii, idei, reactualizări, confirmând-o neapărat printr-un exemplu descifrat, analizat și interpretat. În așa mod, elevul este interesat să-și verifice efortul său practic solicitând totodată controlul profesorului. Însă, în

---

²³Citat din alocuțiunea oferită de Ion Radu. Bălți, 3.09.2022. Manuscris oferit de autor.

cazul când la însușirea lucrării noi procesul se produce cu greutate, atunci gradul de interpretare liberă sporește doar prin demonstrarea/exersarea momentelor dificile și de asemenea prin audierea ei în diverse interpretări. Prin aceste acțiuni stimulez lucrul individual al elevilor și motivația de a obține o eficiență artistică²⁴ – arată profesorul.

Concomitent cu activitatea pedagogică la colegiu, este necesar de a fi evidențiată și activitatea sa de cercetare, începând cu lucrarea de licență (1979, la Institutul de Arte G. Musicescu) intitulată *Структурный и исполнительский анализ Сонаты фа диез мажор В. Золотарева*. Această lucrare a pornit o traiectorie de interes sporit în domeniul artei muzicale interpretative la acordeon, fiind urmată de lucrări metodice precum: *Работа над штрихами со студентами I и II курсов* (1981), *Значение полифонической музыки для музыкального восприятия аккордеониста* (1983), *О проблеме сценического самочувствия* (1984), *Дидактический принцип доступности и искусство педагога* (1986), *Работа аккордеониста над музыкальным произведением* (1987), *Техника переложения музыкальных произведений для аккордеона etc.*; recenzii la: *Culegerea de melodii populare pentru acordeon* (1995), autor I. Țurcanu (profesor la Colegiul de Muzică din Călărași), la lucrarea metodică a profesorului L. Cristinoi (Școala de Arte C. Porumbescu din mun. Bălți) cu tema *Cultivarea deprinderilor de aplicare a sistemului „alfabetico-cifrat” în învățământul muzical instrumental* (1999); publicații în ziare de specialitate: *Dumitru Crivăț – interpret de muzică populară la fluiet* (publicat în ziarul *Vocea Bălțului*, 15 iunie, 1997), *Играет Александр Ковтун* (publicat în ziarul *Vocea Bălțului*, 12 septembrie, 1985), *Вечер русской песни* (publicat în ziarul *Vocea Bălțului* din 6 iunie, 1985), *Праздник искусства* (publicat în ziarul *Vocea Bălțului*, 3 mai, 1978), *Так держать, коллеги!* (publicat în ziarul *Vocea Bălțului*, 10 iunie, 1993), *Despre jocurile populare moldovenești* (publicat în ziarul *Literatura și Arta*, 2002).

Un alt domeniu, căruia Ion Radu îi acordă un interes și o contribuție aparte îl constituie cel al transcripției pentru acordeon. Transcrierea, ca prelucrare a unei lucrări muzicale pentru un alt instrument, are o valoare artistică proprie și contribuie la îmbogățirea repertoriului pentru diferite instrumente. P. Știuca, în articolul *Transcrierea pentru acordeon: considerații generale*, menționează că: „...autorul unei transcripții îndeplinește atât funcția de compozitor cât și cea de interpret – ca și compozitorul, acesta pătrunde în conținutul emoțional și conceptual al lucrării originale și o transcrie în forme noi, ce asigură însă păstrarea conținutului ideatic al acesteia (...) el trebuie să posedă un stil propriu, o manieră interpretativă individuală, mijloace îndrăgite, de unde reiese că posedă și capacitatea de a compune, și de a fi un interpret ce cunoaște multilateral posibilitățile instrumentului” [3 p. 158]. El, de asemenea, evidențiază „...prezența elementului creativ care este necesară pentru a efectua o transcripție, deoarece în lipsa acestuia, interpretatorul nu va putea să redea conținutul ideatic-emoțional al creației muzicale și atunci procesul de transcripție se va transforma doar într-o simplă transcriere a notelor” [3 p. 158].

Cu siguranță că aceste calități s-au afirmat și în procesul de realizare a transcripțiilor de către I. Radu, care prin muncă, cunoștințe, talent și creativitate a realizat și editat pentru acordeon numeroase transcripții, toate fiind interpretate în prima audiție de elevii săi în cadrul examenelor de absolvire la Colegiul de Muzică și pedagogie din Bălți. Printre acestea menționăm: *Preludiu, fuga și ciacona în C-dur* pentru acordeon solo (manuscris) de D. Buxtehude; *Preludiu și fughetta în e-moll*; *Preludiul și fuga d-moll*; *Preludiul și fuga C-dur* pentru acordeon solo (manuscris) de J.S. Bach; *Culegere de prelucrări pentru acordeon (variațiuni, fantezii pe teme din cântece și dansuri populare moldovenești, evreiești,*

---

²⁴ Citat din aceeași alocuțiune.

țigănești) (Bălți, 2002); *Culegere de melodii populare din repertoriul muzicienilor români* – prelucrări pentru ansamblu de acordeoane (Bălți, 2006), *Uvertura Egmont* pentru acordeon solo (Bălți, 1984); *Uvertura Coriolan* pentru acordeon solo de L. van Beethoven (Bălți, 2007).

Un eveniment important al activității sale în acest domeniu l-a constituit publicarea transcripției pentru acordeon solo a *Rapsodiilor române* op. 11 de George Enescu – *Rapsodia Nr. 1, A-dur* și *Rapsodia Nr. 2, D-dur* (Bălți, 2002). Ideea de a transcrie aceste rapsodii pentru acordeon solo, îi aparține profesorului său de istoria muzicii ruse, B. Cotlearov, care pentru început l-a îndrumat să înceapă cu *Ciocârlia*, oferindu-i ca suport diverse materiale și partitura de autor a transcrierii sale pentru pian a *Rapsodiei* nr. 1 de G. Enescu. Acest fapt i-a trezit interesul de a-și dezvolta multilateral capacitățile, de a acumula noi cunoștințe în domeniul său profesional, ca în final să realizeze transcrierea ambelor creații. Așadar, prin transcripția acestor capodopere, Ion Radu îmbogățește repertoriul interpreților acordeoniști cu încă două lucrări de tezaurul universal, ce prezintă interes atât pentru interpreții profesioniști, cât și ca material didactic pentru instituțiile de învățământ cu profil muzical de specialitate. Fiind transcrise pentru acordeon solo cu *claviatură selectivă* și *acorduri formate*, elevii studiază o construcție nouă de claviatură, un sistem ce creează posibilitatea de a interpreta lucrările cât mai aproape de sonoritatea originală. De asemenea, Ion Radu propune ca timbrele indicate în texte să fie reexaminată în dependență de calitatea instrumentului. În viziunea profesorului, includerea rapsodiilor în repertoriul de acordeon prezintă o treaptă nouă în predarea acordeonului la nivel de licee/colegii muzicale ce a permis familiarizarea prin cântecele și dansurile populare românești familiarizează elevii cu folclorul românesc și dezvoltă, totodată, tehnica interpretării la acordeon, percepția, caracterul, imaginația și creativitatea.

O importanță majoră în activitatea de creație a lui I. Radu o constituie activitatea de colectare a melodiilor folclorice, în special, din satul natal. A înregistrat numeroase melodii interpretate de părinți, sora mai mare, rude, prieteni, săteni etc. Un interes aparte l-a manifestat pentru arta rapsozilor populari – Ion Radu a înregistrat și melodii executate la fluier de Dumitru Crivăț – un rapsod-lăutar vestit al comunei Frecăței și un iscusit meșter de fluier, ce păstra un repertoriu variat de melodii folclorice specifice zonei de sud a Bugeacului dunărean. Printre acestea numim: *Vivatul de păhar*; *Ghialabaua pe loc*; *Sârba de nuntă*; *Măringhele*; *Rara*; *Zadunai*; *Hoiră*; *Moșnegeasca*; *Vivat*; *Joiana*; *Cadâneasca* etc. Ion Radu a înregistrat de la acest lăutar circa 60 de melodii executate la fluier de diferite forme și dimensiuni, interpretate într-o manieră de unică și care ulterior au constituit o sursă importantă în activitatea sa de cercetare. Au urmat numeroase înregistrări atât de melodii folclorice instrumentale cât și poezii, numărători, versuri cântate, cântece de leagăn, colinde, balade, etc., fiind mai târziu sistematizate și expuse pe compartimente în culegerea de creații folclorice *Chiti, Miti*. De asemenea, vom menționa că unele din aceste piese folclorice instrumentale erau prelucrate, armonizate și interpretate la acordeon de către elevii clasei sale, atât în procesul studiului individual, examene, cât și ca supliment pe parcursul anilor de studiu în colegiu.

Concluzii

Personalitate proeminentă a culturii și învățământului muzical din Republica Moldova, Ion Radu a dat dovadă de un neconținut devotament pentru arta acordeonului și pentru folclorul românesc, lăsând o amprentă puternică în formarea și educarea unor generații de discipoli care activează astăzi cu succes în domeniu muzical. Mulți dintre aceștia au obținut locuri la concursuri naționale și internaționale, sunt angajați în instituțiile de profil (școli, licee, colegii cu profil muzical) și în diverse organizații artistice, reprezentând un potențial profesional pentru complinirea artiștilor instrumentaliști în orchestrele de

muzică populară, ansambluri instrumentale, colective folclorice etc. Realizările artistice ale profesorului Ion Radu vor fi reflectate și în viitoarele cercetări ale autorului.

Referințe bibliografice

1. DERMENJI, E. Ion Radu – discipol al profesorului Gleb Ciaikovschi-Mereșanu. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2021, nr. 2 (39), pp.154–157. ISSN 2345-1408.
2. SLABAR, N. Acordeonul ca instrument muzical în contextul artei interpretative tradiționale din Republica Moldova în sec. XX-XXI. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2020, nr. 2 (37), pp.150–154. ISSN 2345-1408.
3. ȘTIUCA, P. Transcrierea pentru acordeon: considerații generale. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2019, nr.1, pp.155–159. ISSN 2345-1408.